

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul III. — No. 26

28 Iunie, 1898.

IN FAȚA CRIZEI DIN AUSTRO-UNGARIA

 n monarhia vecină toate spiritele se întreabă ce o să aducă ziua de mâine? Ce o să se aleagă din criza prin care trece imperiul și care se apropie, *trebuie* să se apropie, de o deslegare oare-care.

Nimeni nu poate ști, ce vor fi avînd de gînd să facă cercurile hotărîtoare dela Viena spre a pune capăt sbuciumărilor prin care trece împărăția vecină. E foarte probabil, că acele cercuri, ele însuși nu știu ce vor. E însă foarte cert, că dificultățile cresc și sporesc, și că ori-cît de mare ar fi în anumite sfere dorul de liniște, ori cît de grozavă ar fi acolo spaima de transformări radicale — împrejurările se încurcă mereu și cu elementara lor putere ele vor forța mîinile celor ce conduc destinele imperiului și le vor sili la *facte*.

Se simte de ani de zile, că atmosfera este încărcată, că raporturile dintre cele două State pe de o parte, și dintre naționalitățile singulare pe de alta s'au înăsprit și că tensiunea crește enorm și fără contenire — e deci prea întemeiată părerea, că nodurile gordiane, căci sunt mai multe, vor trebui despicate.

Popoarele se pregătesc în vederea acestei eventualități. Mai ales Slavii. Am văzut cum își strîng rîndurile, cum se întrunesc, sub pretexte de serbări literare, spre a se sfătui și spre a lua măsuri.

Cehii, Polonii, Slovenii, Croații, Slovaci și Sîrbii — ori cît de mare ar fi antagonismul între ei, sunt azi într'o singură tabără.

Germanii formează alt lagăr; Ungurii stau iarăși în altă parte și pîndesc momentul binevenit spre a putea exploata situația actuală.

Numai Românii, parcă habar n'ar avea de ceeace se petrece și se prepară, continuă a alimenta neînțelegerile între ei, continuă a se presenta desbinați în fracțiuni neputernicioase. Și aceasta și aici și în Transilvania.

Nu avem obiceiul de a da Românilor de peste munți sfaturi în lupta lor cu Ungurii, decît cel mult cînd ni le cer formal, și în măsura în care le putem da.

I-am sfătuit însă de repetite ori, cu dragoste și cu intențiile cele mai curate, să stîrpească cauzele de zîzanie dintre ei și să se unească în lupta lor comună în potriiva vrăjmașilor comuni.

Noi vedem, ceea-ce întreaga lume vede, că în Austro-Ungaria se prepară transformări. E irelevant, dacă aceste preparative se fac în mod conștient sau inconștient. Și mai vedem, că ar fi de neapărată trebuință ca *națiunea* română de peste munți și de aici gata să fie a-și pune, în fie-ce moment, cuvântul în cumpăna politică.

Aceasta însă nu se poate, dacă mai ales Românii de peste munți nu vor căuta a înlătura din sînul lor discordia. Au ei într'adevăr *aceleași aspirațiuni*? Atunci de ce continuă a se combate și a lărgi prăpastia dintre ei? *Nu le au?* Atunci de ce nu ar căuta a găsi măcar *punctele comune* și pe baza acestora să facă o concentrare? Căci vorba nu poate fi, *nu trebuie să fie*, decît de *principii*, iar nu de chestii personale, de mici ambiții omenești.

Suntem frați mai mari ai Românilor transcarpatini și dragostea ce le-o purtăm ne dă, credem, dreptul de a-i sfătui să curme desbinarea și să facă, dintr'o parte și alta, tot ce omenește este posibil, ca politicește să represinte o forță impunătoare vrăjmașului și înălțătoare pentru fiecare suflet românesc.

Noi, cei de aici, avem datoria de a fi intermediari între frații ce se răsboesc, și de aceea le adresăm, în aceste însemnate momente, apelul nostru frățesc: Cedați dintr'o parte și dintr'alta, căutați baza comună, întăriți-o și uniți forțele voastre risipite, căci numai uniți sunteți tari, și numai tăria voastră constituie o garanție pentru izbînda caucii comune.

Deladeal.

POLITICA LUI THUN

Contele Thun continuă a face politica tuturor guvernelor austriace: politică de basculă. Și el, întocmai ca guvernul lui *Taaffe, Badeni, Gautsch*, crede că prin o lege care să reguleze usul limbilor are să ajungă a potoli focul luptelor naționale.

Camera austriacă s'a arătat recalcitrantă la propunerile contelui Thun de a alege o comisiune parlamentară care să prepare o lege a limbilor. Și Camera a fost pur și simplu trimisă acasă, iar guvernul, prin o ordonanță împărătească și-a «votat» el singur bugetul pe șase luni înainte. Acum, în timpul vacanțelor, contele Thun încearcă de nou să apropie pe Germani de Cehi.

Dar de oare-ce reprezentanții acestor popoare nu vor să discute direct, contele Thun și a luat însărcinarea de a fi mijlocitorul lor, tratînd odată cu Germanii și apoi cu Cehii. Obiectul acestor tratative e tot nenorocitul proiect de lege despre întrebuițarea limbilor în Boemia, ca și cînd chestiunea naționalităților s'ar mărgini numai la Boemia.

Dar zadarnice sunt toate aceste opinteli. Jurnalulele din Austria, atît cele germane cît și cele slave, au făcut, din capul locului, un rău prognostic acestor reînoite încercări de complanare a conflictelor naționale. După toate probabilitățile, aceste încercări nu au să isbutească nici ele la nimic.

Și cum ar fi să isbutească ele *acum*, dacă de cinci-zeci de ani de zile, dela 1848, toate încercările de *această natură* au căzut mereu în baltă?

Adevărul e, că greutatea rezolvirii acestor probleme rezidă în faptul că nici Germanii, nici Cehii nu se mai mulțumesc cu garantarea unei egalități naționale. Și unii și alții rîvnesc la hegemonie. Germanii nu

înțeleg pacea, decît în cazul cînd li se vor da garanții reale, că actualul centralism va fi menținut și că limba germană va rămînea ca limbă cu privilegiile legale în Statul austriac.

Cehii iarăși sunt frămîntați de pornirea de a da *Boemiei* un caracter național ceh, întocmai așa precum Maghiarii caută să imprime Ungariei caracterul lor de rasă. Cehii se văd amenințați din toate părțile de elementul german, mai ales de *imperiul* german și cred că nu vor putea conjura primejdia, decît cînd Boemia, Moravia și Silesia vor constitui un Stat cu desăvîrșire *cehisat*.

Germanii ar mai avea și ei veleități de a germanisa Austria pe cît s'ar putea, pentru ca odată și odată, cînd împrejurările le vor fi favorabile, să se poată face unitatea națională între imperiul german și între o Austrie germanisată.

Acesta este antagonismul cel mare și profund între acele două naționalități, antagonism care a făcut și face, ca toate guvernele austriace să-și piarză capul ori de cîte ori se încearcă a-l înlătura.

Aceste guverne n'au înțeles nici odată și nici cel actual nu înțelege, că pe cît timp ële se vor lăsa purtate de nas de Cehi și de Germani și vor privi chestiunea naționalităților prin prisma acestui antagonism unilateral, e peste putință a reda imperiului pacea de care are atîta trebuință.

Toate guvernele austriace ne fiind preocupate decît de chestiunea germano-cehă, uită că ori-ce apel adresat acestor două popoare *nu poate* avea nici un rezultat practic. *Nu poate*, pentru că lupta între ele se dă pentru aservire reciprocă, nu pentru egala îndreptățire.

Dacă contele Thun ar cunoaște în toată realitatea ei chestiunea pentru a cărei rezolvire se pare că a fost chemat în fruntea guvernului, el ar trebui să înțeleagă,

că egala îndreptățire nu se mai poate realiza prin înțelegere dela popor la popor, ci numai și exclusiv printr'un act de înțeleaptă autoritate de Sus.

Prin lovitură de Stat? Da, numai prin un asemenea mijloc s'ar putea pune capăt încurcăturilor naționale; însă firește, numai dacă constituția ce ar fi să înlocuiască pe cea actuală ar ține seamă în chip real de principiul egalității politice a tuturor naționalităților din întreaga monarchie.

Tocmai aceasta ar fi datoria unui guvern luminat în Austro-Ungaria.

FRANCEZII DESPRE PATRIOTISM

Toată lumea e uimită de slăbiciunea Franței moderne, toată lumea regretă semnele de decadență ce se ivesc în țara ce mergea odinioară în fruntea civilizațiunii europene.

Un semn deosebit de întristător este slăbirea sentimentului patriotic. D. *Jules Lemaitre* publică nu de mult în «*Le Figaro*» un foarte semnificativ articol despre Patriotism. Ținem să dăm cetitorilor noștri un resumat exact din acest interesant și instructiv articol:

Autorul, ca în cele mai multe ale sale articole din timpul din urmă, așa și în acesta pornește din considerațiunea că Franța are mai ales trebuință de o reformă principală, care cuprinde pe toate cele-lalte, de *reforma morală a individului*.

Totul ar fi salvat, dacă fie-care Francez ar valora, din punctul de vedere moral, ceea-ce ar putea să valoareze.

Și toate s'ar putea face, dacă fie-care Francez și-ar iubi cu ardoare patria lui.

*

Din nenorocire, s'a putut vedea, de vr'o zece ani încoaci, o sensibilă descreștere a patriotismului la generațiunile mai tinere. *O minoritate*, nu-i vorbă, dar o minoritate de redactori de reviste tinere, de profesori tineri de filosofie, nu ne mai înțelege cînd

vorbim de durerea înfringerii noastre, când zicem că cu Alsația Lorena ni s'a smuls o bucată din corpul nostru.

Din nenorocire, acești oameni tineri sunt copiii catastrofei noastre, ei nu au cunoscut Franța cea puternică, cea victorioasă, cea respectată în lume.

Infrângerea a exasperat patriotismul Prusienilor dela Jena, pentru că Prusia era atunci de formațiune recentă și abia pe jumătatea cale a dezvoltării sale. În ea erau energii de neînving, cari, înfundate odată, trebuiau să isbucnească din nou. Pentru Prusia, nenorocirea dela Jena a fost un bine, căci această țară era încă tînără. Infrângerea biciuește singele popoarelor tinere: însă ea *deprimă pe popoarele prea bătrîne.*

*

Adevărata cauză a prosperității comerciale și industriale a Germanilor este, că ei sunt *învingători.* Și adevărata cauză a stagnațiunii noastre industriale și comerciale este că suntem *învinși.*

Ei bine, tinerii aceștia de care vorbesc, nu ne-au cunoscut decît astfel. Ei nu înțeleg că dragostea noastră pentru armată și pentru Franța putea avea toată adîncimea și caracterul anticritic al unui sentiment religios; că noi purtam în inimile noastre imaginea Franței geografice, istorice și morale; că această imagine era nedespărțit legată de spiritul nostru, de inima noastră.

Ei, neavînd nici odată această imagine sublimă, ne consideră drept niște șoviniști imbecili și lipsiți de filosofie.

*

Unii dintre ei zic (și eu însumi i-am auzit) că le-ar fi indiferent dacă capitala noastră politică ar fi *Berlinul*, că le-ar fi indiferent dacă am fi administrați cîstit de către un prefect german. Ei ar primi o asemenea soartă cu sufletul foarte liniștit!

Și nu știu ce să le răspund, afară de con-

statarea, că creerul, inima nu ne sunt formate la fel.

Alții iarăși sînt nițel patrioți, mai ales din oroare împotriva războiului, din «*umanitarism*» și pentru că ei visează socialism internațional. Cu aceștia par'că tot mai poți sta nițel de vorbă.

Dar adică cine nu dorește să vadă realizîndu-se «*Statele-Unite ale Europei*» și frăția universală? Dar pentru ca noi să nu fim trași pe sfoară în o asemenea transformațiune, ar fi indispensabil ca toate celelalte națiuni să aibă exact același ideal politic și național pe care îl avem noi.

Pînă să ajungem deci la o asemenea înfrățire a popoarelor o să mai treacă multă vreme, și de aceea eu rămîn înainte de toate Francez și atașat cu pasiune la integritatea patriei mele.

Datoriile noastre de astăzi nu sînt în fond decît necesități recunoscute și acceptate. Momentul e rău ales de a fi slabi patrioți, e rău ales cînd vedem că vecinii noștri tocmai în acest timp sînt patrioți convinși și extrem de intransigenți în patriotismul lor, și cînd vedem că acest al lor patriotism, care este în acelaș timp efectul și cauza puterii lor, îi face stăpîni pe comorile universului.

Ceteam mai deunăzi o colecție de cîtece germane pentru studenți. Ele celebrează fără conținere *patria și virtuțile națiunii germane*, legendele naționale, Rinul, regele fluviilor; ele glorifică pe Hermann (*Arminius*) și 'și bat joc și îl scupă pe *Varus* cu aceeași aprindere ca și cînd *Varus* și *Arminius* ar fi trăit ieri. Sînt sute de asemenea cîtece. În toate simțеști dragostea unui întreg popor pentru țara și istoria sa.

La noi? Noi nu avem asemenea cîtece; cîtecele noastre patriotice nu sînt decît niște miserabile cuplete de *café-chantant*.

Pînă și socialiștii germani țin de o mie de ori mai mult la Germania decît la teoriile lor utopice.

După toate aceste, este nepomenit ca tinerii Francezi să-și desprețuiască țara, să se rușineze de a fi patrioți, să considere patriotismul ca un prejudiciu învechit, și cu toate acestea să fie binevoitori pentru Anglo-Saxoni și pentru Germani, pentru niște popoare alcătuite din cei mai înverșunați patrioți.

Tinerii noștri literați nu se gîndesc la un lucru. Dacă ei au azi voie de a face asemenea speculațiuni filosofice, de a zice că patria franceză nu însemnează nimic, ei bine, această *libertate* ei o datoresc blindeții și toleranței patriei franceze.

Cred ei, că în alte țări se permite propagarea unor asemenea plăceri spirituale?

*

Dar, Slavă Domnului, în Franța nu există numai literați! Mai sunt aici și oameni «ignoranți», instinctivi dintre cari mulți au pierdut în vremile din urmă răzîmul credințelor religioase. Ce le mai rămîne? Ce principiu de acțiune desinteresată? Amorul pentru umanitate? Dar umanitatea e prea mare, și pe de altă parte familia e prea mică.

O, ce mult ar fi de dorit, ca pentru toți acești oameni iubirea de țară să devină echilibrul moral al credinței confesionale pe care nu o mai au!

ROMÂNII DIN BASARABIA

Nu de mult circula știrea, că Țarul rusesc ar fi dat un Ucaz prin care ar fi permis intrarea cărților românești în Basarabia.

Ucazul Țarului nu înseamnă, că cenzura a fost desființată. Ea continuă a funcționa, ca și mai înainte și pentru Basarabia se face la Odesa. Opera sa de revisuire și de epurare a tuturor revistelor și cărților, ce se vor introduce în Basarabia, se va

urma mai departe tot cu aceeași rigoare și numai acele lucrări, cari vor purta pe ele stampila cu litere ruse D. Ț., vor putea fi cetite în Basarabia. Favoarea pe care Țarul tuturor Rusiilor a bine-voit să o dea fraților noștri este însă un mare pas înainte. Ea arată, că Nicolae al II-lea nu vrea ca provincia română, Basarabia, să-și uite limba și origina ei. Politica rusă, încrezătoare în fidelitatea lor către Împărat, ține să lase Românilor de peste Prut dreptul de a se cultiva în limba proprie, în limitele dispozițiilor generale, ce se aplică tuturor scrierilor străine, cari se introduc în Rusia.

Ori cît de îmbucurătoare ar fi însă această știre și ori cît de importante ar fi comanda de cărți făcute în țară, starea culturală a Basarabiei nu poate inspira de cît cele mai serioase îngrijiri. Sub influența elementelor ruse, limba română din Basarabia a ajuns astăzi un idiom aproape neînțelegibil pentru ceilalți Români. Rusificarea a făcut așa de mari progrese, mai ales în ținuturile din Nordul și Vestul Basarabiei, ca Hotinul, Orheiul, Soroca etc., încît de abea dacă înțilnești, în limba vorbită, la 10 cuvinte ruse — unul românesc.

Limba română se mai ține în ținuturile de pe malul Prutului. Contactul zilnic cu frații de dincoace, relațiile de afaceri și de înrudire cu Moldovenii, au făcut ca să se conserve încă unitatea de limbă.

Cum am spus însă, malul Nistrului și gurile Dunării, Nordul și centrul Basarabiei sunt aproape pierdute.

Se poate chiar, că cu toată autorisarea imperială de a se introduce cărți românești, încercările de conservarea limbei române să nu fie zadarnice.

Desnaționalizarea elementului român a cîștigat o și mai mare putere prin introducerea limbei ruse în biserici. Cam de pe la 1860, preoți ruși au început să slujească în bisericile române. Preoții români

au fost lăsați mai departe să officieze; guvernământul din Chișinău nu le mai plătea însă leafă din bugetul provinciei. Lăsați să fie remunerați de comunitățile române ortodoxe, încetul cu încetul preoții noștri au dispărut din biserici și preoții ruși le-au luat locul. Desinteresarea elementului cult român de soarta preoților, a fost încă una din cauzele, cari a contribuit mult la desnaționalizare.

Dintre numeroșii proprietari români din Basarabia, singurul, care a întreținut preoți români pe moșiile sale pînă la moartea sa, a fost Constantin Stamat Ciurea, cunoscutul literat și dramaturg. Dela moartea sa însă, nimenea nu se mai îngrijește de soarta clerului român, care nu-și mai poate găsi asil, decît în satele de pe malul Prutului.

ISTORIA ȘI PATRIOTISMUL

Distinsul nostru istoric, d. A. D. Xenopol de la Universitatea din Iași publică în «*Archiva*» un mare și foarte documentat studiu sub titlul: «*Principiile fundamentale ale istoriei.*»

Capitolul «Istoria și patriotismul» al acestui studiu presintă un deosebit interes pentru cetitorii noștri, de aceea ținem să-l reproducem în cele următoare:

După ce am arătat ce este istoria, se cuvine să cercetăm ceea-ce ea nu este și ceea-ce nu trebuie să fie.

Am stabilit că istoria poate pe deplin năzui la rolul și la titlul de știință, întru cît ea urmărește, aceiași țintă ca și celelalte științe, descoperirea adevărului și explicarea lui cauzală. Am văzut, în acelaș timp, că stabilirea adevărului este mai grea în faptele succesive decît în acele coexistente, din pricină că faptele cari sunt de căderea istoriei nu mai ființază și că ele trebuie reconstituite prin mijlocirea rămășițelor trecutului.

Către această greutate se mai adaogă, pentru faptele succesive ale minții, împrejurarea că ele fiind, la urma urmelor, lucrarea conștiinții omenesti, aceasta are adese-ori interes a ascunde adevăratul lor caracter. Datoria istoricului trebuie să fie de a se sili prin toate mijloacele, ca să desfacă adevărul din norii vroii sau nevroii care-l încunjură. Ori ce lucrare care nu respectă acest principiu cu toată asprimea, nu poate pre-

tinde la titlul de istorie. Noi știm că disciplina noastră este mai ales expusă acestui neajuns și tocmai pretenția teoriilor interesate de a trece drept adevărate, au aruncat neîncrederea în valoarea științifică a istoriei.

Dar nu cu această greutate cugetăm noi să ne îndeletnicim aicea. Aceea pe care voim s'o atingem este mult mai însemnată. Anume istoria, chiar cînd ar fi în stăpînirea adevărului, trebuie oare să-l arate în toată a lui cruzime și nu trebuie ea, în oare-cari împrejurări, să cruțe simțimîntul poporan, pe care adevărul gol l'ar putea răni; cu alte cuvinte istoria nu trebuie oare să țină socoteală de patriotism? Nu este de datoria ei de a îmblînzi expunerea faptelor cari ar putea să-l jignească și din potrivă să umfle pe acele ce ar putea să-i dea viață?

Isroria expune faptele omenesti și expunerea ei poate avea înriurire asupra vremii de față, prin însușirea atît de rostită a omului pentru imitațiune. Cetirea istoriei poate insufla puternici simțiminte; ea poate pune în lucrare o fermecare, prin exemplul faptelor mari îndeplinite de străbuni, precum poate pe de altă parte lincezi spiritul, prin descrierea mizeriilor și înjosirilor neamului omenesc. Nu fără cuvînt purta Alexandru cel mare totdeauna cu el Iliada lui Omer. Iată pentru ce istoriografia mai veche urmărea ca țintă, aceea de a sluji de exemplu timpului de față și pentru a o ajunge, ea jertfea bucuros adevărul tendinței moralizatoare. Ea voia, cum zice un cronicar român: «să rămie cunoscute rodului omenesc lucrurile bunilor și a răilor, a vrednicilor și a nevrednicilor, ale legiuiților împărați și ale tiranilor, ca pe cei buni și vrednici să-i laudăm și să-i bine-cuvîntăm și pe cei răi și cruzi să-i ocărîm și rău să-i pomenim; așisderea că relele să gonim și să fugim, iar bunele să îmbrățișem și să urmăăm.» (1)

Nu se poate cu totul respinge acest rol de a doua mînă al istoriei; dar pentru ca ea să-l îndeplinească, nu e cîtuși de puțin nevoie de a se atinge adevărul. Dacă pildă frumoase, fapte mari, jertfe neinteresate pentru binele obștesc îi cad sub condeiu, cine ar putea mustra pe istoricul ce le-ar pune în deplină lumină? Dar asemenea exemple nu pot lucra asupra sufletului, decît dacă sunt pe deplin dovedite. Vremile noastre, în care spiritul științific este dispus a nu crede nimic pe cuvînt, ci numai pe dovezi, nu va da nici o crezare vorbelor late; ele nu se vor inchina decît înaintea elocvenței convingătoare a faptelor. Noi credem că istoria va aduce mult mai multe slujbe, chiar pentru ridicarea morală a unui popor, dacă ea nu va reproduce decît curatul adevăr, fără să-l mai po-trivească cu interesele momentului. Un popor are totdeauna nevoie de a-și cunoaște lămurit trecutul, dacă vrea să-și dea seamă despre starea sa de față și să găsească sensul în care el tre-

I. Anonim citat în A. D. Xenopol, *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, IV, 1891 p. 635.

bue să-și îndrepte silințele în viitor. Nu i s'ar face o slujbă, când i s'ar ascunde cauza adevărată a înfringerilor sale, a încetinei propășirii sale, a dării îndărăt a industriei sau a artelor sale și nu prin arătarea trecutului său în o falsă lumină ar putea fi el învățat asupra nevoilor pe cari le are în timpul de față, sau a primejdiilor care-l amenință în viitor. Starea prezentă este ceva real și asupra acestei realități este de lucră, dacă ea nu ar fi priincioasă bunei stări a poporului. Pentru ca îndreptarea să se poată face, trebuie cunoscute cauzele reale ale stărei bolnăvicioase și prin urmare seria exactă a stărilor ce au precedat-o. Numai prin cunoștința deci exactă a istoriei sale, prin expunerea adevărului asupra trecutului său, va putea un popor să găsească mijlocul de a învinge greutățile ce le va întâlni în cale. Cum o spune prea bine *Fustel de Coulanges* «este totdeauna primejdios de a confunda patriotismul care este o virtute, cu istoria care este o știință.» (2) Tot ce se poate învoi istoricului, este de a colora mai mult prin stil oare-care evenimente, pentru a înălța moralul poporului, făcându-le să pătrundă mai adinc în cugetul său.

Invățătura pentru prezent.

Pe lângă ținta moralizatoare, în care se vedea miezul istoriei, ea mai trebuia să slujească a învăța pe popoare și pe neamul omenesc, prin pildele ce conține, chipul de a se conduce în situațiile încurcate ale vieții curgătoare. Ea trebuie să conțină un repertoriu de fapte, în care s'ar putea totdeauna afla învățătura ce ar fi de nevoie în împrejurările de față.

Și această idee conține o parte de adevăr, dar într'un alt înțeles decit acel ce a fost în de obște primit pînă astăzi. Faptele istoriei se schimbă neconținut; de și par a se repeta, ele sunt totdeauna altele. Este același fond omenesc, dar sub o formă neconținut deosebită. Este deci invederat că nu se pot aplica așa de-a dreptul, unui fapt prezent, principiile de purtare împrumutate dela faptele analoage de mai nainte. Ce am zice oare despre un general care, într'o bătălie, ar vrea să păstreze orînduirile luate de el într'o bătălie precedentă? Condițiile luptei fiind deosebite, el trebuie să schimbe, potrivit lor, planul său de atac sau de apărare. Tot așa e și în istorie. Faptele nu se repetă nici odată într'un chip identic. Sunt faptele vechi, plus ceva nou: $A+x$, în care tocmai x joacă rolul cel mai însemnat: În ce sens istoria poate ca să devină *magistra vitae* a lui Cicero? Noi credem că ea poate desluși pe oameni asupra două puncte însemnate: întiiu, arătîndu-le mijloacele de a îndrepta greșelele făcute; al doilea, îndrumîndu-i pe direcțiunea în care ei trebuie să-și îndrepte silințele în viitor. În ceea-ce privește punctul d'întiiu, trebuie

luat aminte că, pentru a se feri de a racădea în greșelile trecute, nu este destul de a lua cunoștință despre neajunsurile pe cari le înfățișază organizarea socială care le-a adus; trebuie — și acesta este lucrul de căpetenie — potrivită această cunoștință cu vremile în cari trăim, trebuie îndreptată organizarea socială după cerințele epocii noastre și nu numai a se mărgini la îndreptarea neajunsurilor organizării, așa precum ea se află în trecut. Dacă voim să urmăm o linie de purtare care a produs bune rezultate pînă atunci, va trebui s'o modificăm neconținut în sensul și după cerințele propășirii realizate, iar nu să ne mulțumim de a aplica principiile cari ne-au făcut să ajungem la rezultatul obținut.

Aceste considerațiuni conduc dela sine la al doilea punct, prin care istoria ne poate sluji la îndreptarea purtării noastre în viitor. Vom vedea că istoria arată, prin mijlocirea seriilor istorice, direcțiunea pe care o iau succesiunile de evenimente și încotro ele tind în vremurile viitoare. Puterile cari lucrează asupra desvoltării sunt la sfîrșit neoprite și silințele conștiute ale omenirii nu pot decit să grăbească împlinirea rezultatelor către cari ele duc, cînd aceste silinți sunt îndreptate în sensul acțiunii acestor puteri, sau să o întîrzie, cînd lucrează în sens protivnic. Interesul păstrării ființei sale împingînd pe om a căuta cea mai mare cîtîme de fericire cu putință pe acest pămînt și a prelungi cît se poate mai mult toate condițiile cari slujesc spre a o chezăslui, istoria va putea sluji a ajunge această țintă, prin mijlocul arătat mai sus, adică favorisînd evoluțiunea către bine și întîrziînd, pe cît se va putea face, pe aceea ce tînde către rău. Dar spre a cunoaște direcțiunea acestei evoluțiuni, trebuie descoperite liniile ei în trecut. Iată în ce înțeles istoria poate deveni un izvor de învățătura pentru prezent.

Dar folosul de căpetenie ce se poate trage din studiul istoriei, pentru timpul în care trăim, este acela care rezultă din înțelegerea acestui din urmă. Numai trecutul poate să ne deslușească vremile de față. (3)

UN APEL CATRE ROMANI

Sub acest titlu cetim în valorosul ziar «*Constanta*» următorul apel, care se termină cu o faptă de patriotism real, care ar trebui să încălzească pe toți Români de inimă:

Se știe, niște destăinuiți grave au avut loc în chestia națională, în urma cărora, ca fapte îndeplinite, pînă acum, vedem su-

(2) Needit, reprodus de D. Guiraud în studiul său asupra marelui istoric, *Revue des deux Mondes*, 1896, Martie, p. 78.

(3) Mai mult asupra acestei întrebări, vezi la Capitolul VII, *Legile sociologice*, § *Prevedere și prezicere*.

primirea ajutorului ce guvernul român, în baza unor hrisoave ale Domnitorilor țării, a dat tot-deauna și e dator să dea bisericeii Sf. Nicolae din Brașov, care întreține școlile românești de acolo: liceul, școlile reale, comercială, profesională, centrală de fete și cele primare, cari sunt fala tuturor școlilor ardeleni, și în cari atât de mulți Români ciscarpatini și-au făcut și-și fac studiile primare și secundare.

În urma acestei suprimări, toate aceste școli, dacă nu primesc să fie maghiarizate, cerere a guvernului ungiuresc, respinsă de Eforia școlară, prin decizie formală, urmează să fie desființate, nevenindu-le nimeni în ajutor.

De luni de zile s'a discutat în Parlamentul nostru, și acum în ziarele principale din București, cauzele acestui sinistru, căci sinistru este, dărîmarea dintr'odată a atîtor institute de educație națională.

Era cine-va dator în Țara Românească să judece la timp între *fapte și intențiuni*; s'ar fi menajat auzului Țării a învinuiriilor de *trădare, falșitate*, ori numai *mici-me de suflet* a primilor bărbați ai Țării, pe cînd sufletul fie-cărui Român trebuie să fie mare și idealul unul și același, vecinic nestrămutat.

Nu s'a făcut; mersul firesc al lucrărilor suferă o stinginire tenebroasă, dar nu de nepătruns. Revendicațiunile Românilor în Transilvania e cel mai scump ideal al întregii suflări românești și idealurile nu pot fi distruse de faptele izolate ale nimănu.

Jos dar cu învinuiriile! Sus inimile!!

Vom găsi încă atîta căldură în sîngele nostru, atîta devotament în sentimentele patriotice ale societăților românești de tot felul a cluburilor politice mai cu seamă, ca să nu lăsăm dușmanului neamului singurele așezăminte de cultură națională a trei milioane de români.

Liga pentru unitatea culturală a tuturor Românilor a deschis subscripție publică

pentru un milion de lei, din venitul căruia să se întreție școlile românești din streinătate. Prin sumele ce se vor subscrie, se va dovedi că, dacă guvernele sunt legate de mîni și de inimă, iar bărbații politici angajați în unele cestiuni, Țara e liberă a simpatiza cu frații de același neam și sînge și a-i ajuta să ție trunțile sus, cum se cuvine urmașilor celui mai glorios popor din lume.

Deschidem o rubrică cu numele acelora dintre Dobrogeni cari se vor înscrie la milionul cerut de Ligă. Sumele le vor vărsa direct comitetului central al Ligei, Strada Nouă No. 3, în București!

Români și Românce Transilvăneni.

Voi cari vă bucurați de pozițiuni frumoase în Dobrogea, aduceți-vă aminte de unde și cum ați plecat; voi ori părinții voștri fiți mișoși cu cei ce au rămas, recunoscători către mama care v'au alăptat; fiți demni elevi ai școlilor transilvane, unde ați învățat cum un Șincal a purtat o viață întreagă, în desagi, cronică sa, *Tesaurul Românilor*, de unde s'a isvodit conștiința naționalității noastre, de veacuri contestată și urgentă.

Nu e nimica o sută, două... o mie de lei, la unii din voi, pe care o veți jertfi pe altarul unde arde focul sacru al păstrării celor-lalte jumătăți a neamului românesc. Sus inimile!

Subscripție la fondul de un milion al Ligei:

D-I.P. Grigorescu, direct. acestui ziar. 100 lei

D-na Cleo P. Grigorescu . . . . 100 »

Total . . . 200 lei

SERBARILE PENTRU ȘAGUNA

Ziarele de peste munți publică lungi rapoarte despre serbările ce au avut loc zilele trecute întru memoria Metropolitului *Andreiu Bar. de Șaguna*.

Aceste serbări, mărețe prin spontaneitatea și simplitatea lor, merită a fi cunoscute de toți cei ce poartă un interes sincer culturii naționale din Transilvania.

Dăm în cele următoare un resumat din rapoartele «*Trib. Poporului*» și «*Gaz. Trans.*»

I

Concertul Reuniunii române de muzică.

La concertul bravei noastre reuniuni, nu din întâmplare, ci cu plan premeditat s'au executat din totalul de 5 puncte nu mai puțin de 3 compozițiuni de pe terenul *religios bisericesc*, dintre cari «*Fericiți sunt cei gonîți pentru dreptate*», apoi «*Trei cîntări*»: a) «*Cela ce cu adîncul înțelepciunii*», b) «*Cu adevărat deșertăciune sunt toate*» și c) «*Marea vieții*» — sunt plâsmuiri din cele mai isbutite ale iubitorului și neobositului nostru maestru *G. Dima*, unele din ele compoziții recente!

Acest artist prețios al neamului nostru de, cînd dat îi este a petrece și a lucra aici în centrul creat de marele Șaguna și în mijlocul creațiunilor lui — tot mai mult s'a pătruns de faptul, că mare a fost el și mult am pierdut prin pierderea lui și că noi, mai ales generația mai tină, cari numai din faptele lui îl cunoaștem, nu putem nici cînd și prin nimic satisface dorinței, recunoștinței ce-i datorim aceluia, care dacă al altora ar fi fost, numele lui nu ar lipsi nici odată din rugăciunile ce le înălțăm celui A-tot-puternic.

Aceste considerațiuni au inspirat pe dirigentul nostru *Dima*, cînd pe lucru s'a pus și naștere a dat acestor compozițiuni ale sale, dintre cari «*Cela ce cu adîncul înțelepciunii*» (bas-solo și cor) formează cea mai frumoasă piatră scumpă din tezaurul cu care ne-a împodobit literatura noastră musicală. Interpretul acestei compoziții, d-l. dr. *I. Stroia* (bass-solo), a mulțumit pe deplin pe neobositul dirigent care «cu adîncă înțelepciune» a știut întrupa în compozițiunea sa ceea-ce însemnează «iubirea de oameni a Făcătorului, Ziditorului și Dumnezeuului nostru», pe care imploratu-l'au cu vervă compoziția, corul și solistul întru «odihna sufletului robului», care în «El și-a pus nădejdea.»

Compoziția «*Fericiți sunt cei gonîți*» (cor mixt), balsam răcoritor a fost pentru inimile

multora dintre credincioși cari pentru dreptate sufer și încurajare pentru a persevera și a se face vrednici de moștenirea împărăției cerurilor și de plata multă ce-i așteaptă în ceruri.»

«*Cu adevărat deșertăciune sunt toate*» (cor) ținut în spirit înduioșetor, din care transpiră deșertăciunea lucrurilor lumești — culminează în maxima din Scriptură: «*Cînd dobîndim lumea în groapă ne sălăsluim, unde împreună sunt Impărații și săracii.*»

«*Marea vieții*» (cuartet solo și cor) a înălțat mulțumitorul auditor pînă la valurile furtunoase produse de viforul ispitelor, aci l'a transportat cu dulceață și cu mîngiere la limanul cel lin al lui D-zeu care singur este mult milostiv și care singur scoate din stricăciune viața mea.»

Soluri au avut în această compoziție d-ra *Lenița Cunțanu* (alt), *Geni Moga* (sopran), d. dr. *I. Stroia* (bass) și clericul d. *Todea* (tenor) și fie-care s'a achitat cu demnitate de așteptările puse în ei de maestru. Ambe d-șoarele și d-l *Stroia* cu vocile lor clare și sărbătorești au mai delectat publicul iubitor de muzică, singur domnul *Todea* pășește pentru prima dată între soliștii noștri și prin simpatica-voce și prin sentimentul cu care știe interpreta părțile, a cîștigat simpatia auditorului.

Prin aceste compozițiuni ale sale, în cari maestrul a știut conserva caracterul religios bisericesc, create chiar din prilejul acestor mari serbări, d-l *Dima* a adus memoriei marului Șaguna cel mai înalt prinos.

«*Psalmul XVI*» (cor mixt) de *Eusebiu Mandyczewski*, a întregit partea religioasă a concertului. Și această compoziție religioasă și pietate a stîrnit în inimile noastre.

Punctul 2: «*Două cîntări*» pentru sopran a acompaniare de piano: a) *Arie* din opera «*Fluerul*», de *W. A. Mozart*; b) «*Privighetoaarea*», cîntec popular rusesc de *A. Alabieff*, au fost rezervate gingașei voci a d-rei *Geni Moga*, care sub înțeleapta și dibacea conducere a maestrului, cu pași repezi înaintează pe scara progresului. D-sa și de astă-dată ne-a fermecat cu dulceața și claritatea voci sale.

Punctul 5 și cel din urmă din program «*Cîntece de iubire*», pentru cor mixt și acompaniare de pian à 4 m. de *I. Brahms*, a fost anume rezervat de a produce procesul inomis, ce se naște în sufletul omului, cînd i se a-

tinge cea mai gingașe coardă a inimii ; a pietății și a iubirei. Aceasta e una din cele mai mari și mai greu de executat compozițiuni. Dibaciul cor sub mîna dibace a maestrului însă a știut învinge toate greutățile.

Sala cea mare dela «*Gesellschaftshaus*» a fost aproape tixită de public, dintre cari mulți de naționalitate străină. Aplausele bine meritate la adresa maestrului, corului și a soliștilor a fost cea mai mare răsplată a ostentelilor oamenilor ce înregimentați sunt sub stindardul cultivării muzicii noastre naționale.

II

Parastasul.

Cu acest parastas, care s'a servit cu mare solemnitate în întreaga metropolie, s'au început serbările propriu zise ale credincioșilor bisericii noastre în memoria marelui Șaguna. La parastasul servit în biserica din cetatea Sibiiului sup pontificarea Excelenței Sale d-lui arhiepiscop și metropolit *Miron*, asistat de asesorii protopresbiteri : *Z. Boiu*, *M. Lazăr*, *I. Papiu*, *N. Ivan*, *Dr. Roșca*, *I. Ghîbu* și de diaconii *I. Popovici* și *dr. Cîmpian*, solemnitatea actului a fost ridicată de corul «*Reuniunii române de muzică din Sibiiu*», de sub conducerea maestrului *G. Dima*. Aci s'au executat cu multă precisiune toate punctele concertului de aseară cu excepțiunea punctului 2 și 5 din program.

Părintele protopresbiter *I. Papiu* în calitate de paroch, după o scurtă introducere cetește partea din urmă a panegiricului compus de părintele asesor *Z. Boiu*.

La parastas mi-am notat prezența d-lor : *Patrichiu Barbu*, *Teodor Mihali*, *Domide*, *V. Mangra*, *Andrei Cosma* etc., membrii din comitetul național.

La fine s'a cîntat «*Românime mult cercată*» cuvinte de *Z. Boiu* și compoziție a profesorului *D. Cunțan*, care a fost primită cu plăcere de credincioșii adunați.

La parastasul servit în biserica din suburbiul Iosefin au servit vener. părinte *Nicolae Cristea* cu parochul *P. Simțion* de acolo. «*Reuniunea sodalilor români*» s'a prezentat sub steag în corpore. Bună impresie a făcut asupra publicului sibiian mergerea în ordine a Reuniunii prin principalele strade ale cetății.

Din cuvîntarea rostită de ven. părinte *N. Cristea* extragem următoarele :

Pornind din motivul :

«*Făclie picioarelor mele și lumină cărărilor mele este legea Ta*» Ps. 118, v. 106 vorbitorul face o excursiune prin literatura bogată și frumoasă a bisericii gr.-ort. Spune că literatura aceasta, afară de S. Scriptură cuprinde laude, mulțumiri, rugări, mîngieri, dar toate moralisătoare și orientătoare pentru fie-cine, după cum îi sunt și lipsele și nevoile în «*marea vieții*», care din cînd în cînd se «*înaltă de vișorul ispitelor*.» Arată cum marele Arhiepiscop în toată viața lui a fost condus de învățăturile scoase din S. Scriptură și din frumoasa și bogata literatură a bisericii noastre. Înainte de a intra în meritul lucrului pentru a da o caracteristică și mai intuitivă, a făcut o retrospectiune asupra trecutului istoric al bisericii noastre, împănînd-o cu cuvintele episcopului Moga, care la o ocaziune zisese, că «*pînă cînd nu ne va trimite Dumnezeu și nouă un Moise, care să ne scoată din robie, cum a scos Moise pe Israilteni din robia Egiptului, noi nu vom scăpa din situațiunea în care suntem*.»

Moise și pentru Români a venit la 1846 în persoana arhimandritului *Andrei Șaguna*, care mai tîrziu se făcu Episcop și Metropolit al Românilor gr.-ort. din Ungaria și Transilvania.

Între momentele cele multe și varii de natură bisericască, politică, filantropică, social-politică, din viața răposatului, vorbitorul a accentuat cuvintele memorabile ale marelui Prelat rostite în catedrala din *Carloviț* cu ocaziunea chirotonirii sale de arhiepiscop ; memoriile pentru *desgroparea* metropoliei, îngropate la 1700 ; reîntemeierea metropoliei prin *Magna Charta «Statutul organic»*, însemnătatea tipografiei arhidiecezane ; pășirea cea de tot energică contra *suspicionărilor*, că preoțimea noastră ar conspira contra Tronului și pășirea cea de tot energică contra introducerii limbei nemțești în toate școalele elementare române.

După ce a arătat ce interes a dovedit Arhiepiscopul *Andrei baron de Șaguna* și pentru punerea temeiului la clasa mijlocie cetățenească la Români prin sprijinirea întreprinderii cu «*Reuniunea sodalilor români*», a încheiat arătînd că recunoștința cea mai veritabilă, Români față cu Marele Metropolit nu o pot dovedi cu alt-ceva, decît luîndu-și de

model viața lui în cele bisericesti, politice și sociale economice

III.

Sedința festivă din seminarul «Andreian».

Modelul preotului slujitor la altarul Domnului, marele Andreiu, cît era în viață, se folosia de toate ocaziunile date pentru a petrece în mijlocul acelora, cari chemați sunt a propovădui între credincioși cuvîntul adevărului, preceptele scripturei. El asista mai de multe ori peste an la prelegerile din seminar, dela moartea lui numit «*Andreian*», încurajînd pe profesori și elevi și dînd tuturor staturi părintești cu privire la greaua misiune ce și-au luat. E de prisos a aminti, că marele arhieru nu lipsia nici dela o slujbă dumnezească și cu atît mai puțin dela examenele seminaristilor, voind astfel a se convinge despre caracterul și capabilitatea sitorilor preoți și învățători — lumina lumii și sarea pămîntului.

În semn de adîncă venerațiune și spre a nu se despărți nici cînd de numele acestui bun înțelept și muncitor părinte, model în toate, elevii seminarului la anul 1871 au înființat «*Societatea de lectură*», căreia la anul 1876, după moartea lui Șaguna, i-au dat numele «*Andreiu Șaguna*».

Această societate, recunoscută de consistorul arhiedecesan, serbează în mod demn an de an memoria marelui bărbat, aranjînd în preșeara St. Andreiu cîte o ședință publică.

În șirul festivităților, aranjate din privilegiul împlinirii de 25 ani dela moartea patronului societății, aceasta a ținut să-și îplinească fiasca datorință față cu cel ce toate ni le-a dat, prin ținerea unei ședințe festive.

Sala cea mare a seminarului «Andreian» cuprins au între pereții săi, frumos decorați cu brazi, o însemnată parte a admiratorilor Marelui bărbat, memoriei căruia doritorii erau a consacra în această zi de sărbătoare bisericască și naționale — vre-o cîte-va momente.

Drept punct prim al ședinței festive l'a format cîntarea «*Rugăciune*», compoziție de D. Cunțanu, executată cu multă precisiune de corul seminarului sub conducerea dibaciului maestru G. Dima, căreia i-a urmat «*Discursul comemorativ*» asupra vieții și activității arhieriscopului Andreiu, de clericul în cursul al III-lea domnul Lazăr Triteanu.

D-l Triteanu prin lucrarea sa ce cuprinde

bogate date despre activitatea acestui neîntrecut Apostol al Românismului, s'a achitat în mod vrednic, storcînd neîntreprupte aplause de la asistenți.

Atît punctul final al programului. «*Psalmul CXXXIII*» de *Manduczewski*, cît și cele precedente au făcut de ne-am despărțit dela această serbare mulțumiți în inima noastră, că tinerimea din seminarul «Andreian» știe da cu prisosință tributul ce-i datorește modelului în toate — marelui Șaguna, al cărui înalt spirit de-apururea veghiază și arc să se vegheze în seminarul «Andreian».

IV.

«Actul festiv».

Luni, mulțimea adunată la Sibiiu, și mișcarea de pe strade cum și frumos și cu îngrijire decorata sală dela «*Gesellschaftshaus*», martoră a multor acte mărețe din timpul de dinainte cu 2 — 3 ani — ne revocau în memorie zilele de înalt entusiasm național, cînd națiunea noastră, admirațiunea străinilor o astors prin aranjarea atît de strălucitelor și memorabilelor conferințe naționale. Dacă atunci înălțați ne simțiam de manifestarea sentimentelor nobile pentru a neamului propășire, astăzi înălțați ne simțim de pietatea și devotamentul ce fiii națiunii consacră memoriei marelui generator al națiunii și bisericii noastre. Astăzi cu mic cu mare o icoană fidelă trebuie să avem înainte-ne dîspre tot ce a făcut acel mare bărbat, care pe toate terenele prototipul inimei neobosite a fost, cum și dîspre tot ce de 25 de ani încoaci datorință am fi avut noi să facem, ca vrednici să ne arătăm de harul ce dela el și prin el cu belșug am herezit.

Avem plăcerea a constata, că distinsul profesor seminarial d-l Dr. D. P. *Barcianu* prin discursul său magistral de peste o oră ne-a înfățișat adevărata icoană a stărilor din biserică noastră de pe timpul dela moartea lui Șaguna încoace.

Discursul, ținut în limbagiu accesibil pentru toți, rostit cu calmitate și foarte adese ori cu avînt, a ridicat auditorul mult asupra veleităților noastre zilnice.

Vorbind dîspre cele două mai de căpetenie plăsmuiri ale lui Șaguna, Dr. *Barcianu* zice:

Și cînd de ele pomenim, nu putem a nu ne aduce aminte cu cel mai profund devotament

de grația prea înaltă a M. Sale, care încuviințind înființarea metropoliei, numind pe Șaguna metropolit și sancționând statutul ei organic a dat bisericii și poporului român, după atâtea crude încercări și momente de senină bucurie și mîngăere». Acest pasagiu primit a fost de marele auditor cu vii aplause și cu întreite aclamări de «Trăiască» la adresa Majestății Sale Prea înaltului nostru Monarch și bun părinte al popoarelor sale din această țară.

Măreață a fost pășirea lui Barcian la estradă, cînd în mod misterios, marele chip al baronului Șaguna de pe peretele din fruntea sălei pompoase, de o mare raze de soare s'a împresorat, ca semn că și acel corp ceresc înadins contribue la ridicarea splendoarei serbărilor, pe cari poporul român le aduce lui Moise al său, marelui apostol Șaguna; măreț a fost Dr. Barcianu, cînd arătîndu-ne rînd pe rînd meritele vrednicului și nemuritorului Șaguna, arată ce noi am întrelăsat să facm cu privire la adevărata mulțumire, ce 'i datorim, ce am întrelăsat să facem în răstimp de lungi 25 ani, dar mai ales măreț a fost înțeleptul profesor Barcirnu cînd rostind rugăciunea dela finele cuvîntării sale, adresată d-lui și D zeului nostru apelează la preoți, învățători, la mame și surorile române, ca cu toții de pildă să-l iea pe Marele arhieru. iar înălțător este Apelul făcut tinerimei, pe care îl anticipăm aci: «*Mai ales însă Tu, tinerime, pentru care El cu atîta dragoste a muncit Tu mîngăierea noastră în mult posomorîta vreme de față și nădejdeanoastră pentru un viitor mai fericit, inspirate Tu din a lui lucrare mai frumoasă; pune tu toată a Ta ființă, în serviciul binelui obștesc, nu prin vorbe pompoase, nu din pofta după mărire deșartă, nu din interes material, trecător și adese omorîtor al avînturilor nobile, ci cu lepădarea de sine adevărată, care tot-deauna binele caută, cu stăruința, care nu cunoaște oboseală, cu energie, care nu se sperie de piedeci, cu mintea luminată, care nu bate vîzduhul, cu inima caldă, care sălășluește idealurile în sine. Te străduiește a servi biserica, de care Te ține, neamul din al cărui sîn ai eșit, patria, căreia și pînă acum cu toții atîtea jertfe i-am adus*».

Terminînd D-rul Barcian discursul său, mulțimea a erupt în nesfîrșite exclamațiuni de «trăiască», și în nesfîrșite aplause. Intre primii cari l-au felicitat pe D-rul Barcian pentru excelentul discurs a fost Excelența Sa metropo-

litul, care l'a sărutat pe frunte, apoi Prea sfințitul episcop N. Popea, archimandriții Pușcariu, Musta, Hamsea, etc. șiroae de lacrimi au stors cuvintele D-rului Barcian din ochii multora.

Avîntatul discurs a fost precedat de «Psalmul XVI», cor mixt de Eusebiu Mandyczewski și urmat de «Fericii sunt cei gonii pentru dreptate», cor mixt de George Dima, ambele executate cu fineță și în mod excelent de meritoasa noastră «Reuniune română de musică» de sub conducerea revelentului maestru G. Dima.

A fost un discurs clasic, care a emoționat adînc pe toți cei de față, lăsîndu-ne impresiuni durabile. Metropolitul însuși a grăbit să felicite mai întiu pe vorbitor strîngîndu-i mîna, iar după ce d-l Barcianu a sărutat mîna Metropolitului, Escelența Sa l'a sărutat pe frunte. Această distincțiune a produs emoțiune în public, unii au început să aplaudeze.

Marți a urmat escursiunea la Reșinar. Cortegiul a plecat din Sibiiu pe la orele 10. Intre cei ce făceau parte din cortegiu erau toți trei arhierii bisericii române gr. or., apoi d-nii Alexandru, Eugen și Zeno Mocsonyi, numeroase deputațiuni și delegați din toate părțile. Conductul a fost întîmpinat la intrarea în comună de un banderiu de călăreți și bine ventat de primarul comunei, d-l Dancăș. Arhierii au îmbrăcat odăjdiile sacre, iar preoții din comună și împrejurime, îmbrăcați în odăjdii au întîmpinat pe archieri sub baldachin. Ajunși la biserică, s'a oficiat parastasul cu multă ceremonie și solemnitate și s'a binecuvîntat mor. mîntul fericitului Șaguna. Catafalcul așezat în biserică era împodobit cu numeroase cununii între cari 4 din partea delegaților brașoveni. Vorbirea a ținut-o P. S. Sa părintele episcop al Aradului, Ioan Meșianu, fiind-că d-l asesor consistorial Z. Boiu, în urma unei indispoziții a fost împedat de a vorbi.

După parastas a urmat masă comună în cele patru sale ale școalei române de acblo. Mai ales în sala, unde se aflau arhierii și membrii mai distinși din cler și mireni, s'au rostit numeroase toaste. Cu deosebire remarcabil a fost un toast rostit de d-l Dr. Alexandru Mocsonyi, care asupra tuturor a produs mare efect. D-lui Dr. A. Mocsonyi i-a răspuns în termeni aleși Escelența Sa Metropolitul, închinînd pentru familia Mocsonyi și neuitînd nici de tînăra odraslă a acestei familii, studentul gimnasist Antoniu Mocsonyi, care încă era de față.

Acest tânăr inteligent și mult promițător fiu, al d-lui Zeno Mocsonyi, spre cea mai plăcută surprindere a publicului a luat cuvîntul pentru a mulțumi Excelenței Sale, că și-a adus aminte și de dînsul. A mulțumit în cuvinte admirabile, declarînd între altele, că se va sili totdeauna să fie un *vrednic urmaș al moșilor și părinților săi*. Cuvintele tînărului *Toni* au fost salutate cu adevărat entusiasm de toți mesenii.

Așa descriu delegații reînțorși dela Sibiiu frumoasele serbări aranjate în memoria lui Șaguo. Amănunte sperăm a putea aduce în numărul de Duminecă.

PRIGONIREA SAȘILOR DIN ABDEAL

Guvernul pașalicesc al lui Bánffy s'a apucat acum să i persecute și pe Sașii cei blînzi, cei foarte blînzi și «circumspecți».

De cînd deputații sași au fost nevoiți de către alegătorii lor, să iasă din partidul guvernamental, furia lui Bánffy îi prigonește sistematic.

Nu de mult doi fruntași sași din *Bistrița* au fost aspru pedepsiți pentru că au arborat la casele lor stindard național săsesc. Acum un nou proces e în pregătire contra unui fruntaș din *Sighișoara*.

Kronstädter Zeitung scrie: «Trădătorul de de patrie de acum e *Dr. Hans Wolff*, profesor la gimnasiul din *Sighișoara*, contra căruia s'a pornit cercetare pentru «agitațiune» conform §-lui 172 al codului penal. — Crima aceasta d-l *Dr. Wolff* a comis-o prin vorbirea, ce a rostit la 22 Maiu, în adunarea alegătorilor, vorbire reprodușă în No. 120 al lui «*Kr. Zeitung*».

Noi credem a presupune cu siguranță, că prigonirea lui Wolff e inspirată dela Pesta. De cînd într'o specială îngrijire a naționalităților s'a înființat la ministerul de interne «*secția naționalităților*», și anume sub conducerea d-lui *Jeszenszky*, care precum se știe, pentru bunăvoința sa față de Români — a primit o decorație română, ne bucurăm și noi, Sașii, de o mai înaltă grație și îngrijire».

Enunțiațiunile comitetului național din Bucovina.

Comitetul național al Românilor bucovineni întrunindu-se la 23 Iunie sub presidența d-lui Modest cavalier de Grigorcea a luat următoarele rezoluțiuni:

I

Comitetul partidului național român din Bucovina, întrunit în ședința sa din 5 Iulie a. c. n. aprobă pe deplin atitudinea deputaților români din camera imperială în decursul sesiunii actuale, relevînd mai ales faptul, că pe lângă susținerea nealterată atît a programului național al partidului, cît și a programului partidelor autonomiste, coalitate în Dreapta parlamentară au manifestat o rezignațiune plină de jertfe pentru salvarea parlamentarismului greu cercat și au făcut totul ce le-a stat în putință pentru facilitarea înjgheburii unei înțelegeri, în situația dificilă, creată prin conflictul acut al celor două popoare ale Boemiei.

II

Comitetul național aprobă pe deplin atitudinea în delegațiuni a d-lui deputat baron *George Wassileo*, cînd prin abordarea chestiunii naționale a protestat în bineînțelesul interes al monarhiei întregi contra abuzurilor de putere ale politicii ungare de Stat, cari periclitează liniștea interioară și nesocotesc relațiunile de bună vecinătate cu regatul vecin român.

III

Comitetul național regretă, că Comitetul țării a procedat la recente numiri pentru spitalul țării într'un mod păgubitor intereselor populației române, numind un medic ordinar, care nu cunoaște limba țării și a întrelăsat să ia măsurile necesare ca acel post să fie ocupat cu un bărbat pe deplin corespunzător. Comitetul național este nemulțumit cu atitudinea observată de membrii români ai Comitetului țării, prezenți la acea ședință și așteaptă ca pentru viitor să se evite astfel de proceduri, apte a trezi adinci îngrijiri.

IV

Comitetul național persistă necondiționat, ca clasele paralele române, ce sunt a se înființa la gimnasiul de Stat superior din Cernăuți, să fie

curat românești și regretă, că unii din membrii români ai consiliului școlar al țării nu s'au întrepus cu energia necesară pentru acest just postulat al națiunii române și așteaptă, ca membrii români ai consiliului școlar al țării să afirme în viitor lămurit și fără șovăire principiul național în toate afacerile aparținătoare competenței consiliului școlar al țării.

V

Comitetul național în cunoștința importanței chestiunilor naționale dela ordinea zilei *consideră de absolut necesar a cere avisul poporului român și decide convocarea unei adunări naționale*, însărcinând dirigența partidului cu convocarea, stabilirea zilei adunării, compunerea ordinei de zi și introducerea lucrărilor pregătitoare pentru această adunare.

Das „Fortwursteln“

Die österreichische Regierung «verhandelt» wieder einmal mit den Parteien, um einen «Ausgleich» oder wenigstens ein «Sprachengesetz» zu Stande zu bringen. Natürlich handelt es sich blos um ein solches für Böhmen, denn noch jede österreichische Regierung betrachtete die deutsch-tschechische Frage als die eigentliche Nationalitätenfrage.

Da aber die Vertreter der beiden böhmischen Volksstämme keine Hoffnungen in einen Ausgleich, oder in das Zustandekommen eines Sprachengesetzes setzen können, so haben sie es abgelehnt in einem Sprachenausschuss ihre Ideen zu erörtern, und die Regierung beschränkt sich nun abwechselnd bald mit den Deutschen bald mit den Tschechen einen «unverbindlichen Ideen-Austausch» zu pflegen.

Dass dabei nichts heraus kommen dürfte, das wissen heute alle Diejenigen, die den österreichischen Verhältnissen einige Aufmerksamkeit schenken.

«Ein Sprachengesetz für Böhmen!» Also deshalb kam der vielgenannte Thun, der

Mann mit der festen Hand? Um alle verunglückten Versuche noch einmal zu versuchen? Eigentlich können wir dieses angebliche Bemühen des Grafen Thun unmöglich ernst nehmen, — denn es widersträubt uns vorzusetzen, dass Graf Thun in den Nationalitätenfragen so wenig Erfahrung haben soll um die Aussichtslosigkeit seines Versuches nicht von vornhinein einzusehen. Oder sollte es wirklich möglich sein, dass ein österreichischer Staatsmann von einem Sprachengesetz die Beilegung des seit fünfzig Jahren dauernden Kampfes erhoffe?

Sollte es denn noch immer nicht klar sein, dass es nicht ein Sprachengesetz ist was Österreich mangelt, sondern eine seinen spezifischen Verhältnissen angepasste Verfassung?

Doch dieses ewige «Fortwursteln» gehört schon zur österreichischen Politik und Graf Thun lebt ja in demselben Milieu, in welchem der Vater der Politik des Fortwurstelns seine besten Kräfte vergeudet hat.

In Österreich und Ungarn wüthet ein Völker-Kampf, den man nicht mit dem homeopathischen Pflaster eines banalen Sprachengesetzes zum Stillstand bringen kann.

Diese magyarische Quaksalberei in der Nationalitätenfrage soll solche Wunder gemacht haben, um selbst in Österreich angewendet zu werden?

Sollen die österreichischen Staatsmänner thatsächlich so tief gesunken sein, um nach magyarischem Muster, mittels eines Sprachengesetzes eine Lebensfrage der habsburgische Monarchie lösen zu wollen?

Oder gedenkt man vielleicht nur zuvörderst die böhmische Sprachenfrage unter Dach und Fach zu bringen, um dann das historische böhmische Königreich auferstehen zu lassen, und so den Deutschen gewissermassen bei Zeiten einige Bürgschaften gegen die drohende Tschechisirungs-Gefahr zu geben?

Offenbar ist das der Grund der hartnäckigen Versuche mit dem Sprachengesetze in Böhmen. In diesem Falle bildet er einen Abschnitt einer Föderalisierungs-Politik der «historisch-politischen Individualitäten».

Wir haben zu wiederholten malen dargethan, dass *ein solcher* Föderalismus die nationalen Conflictte eher *verschärfen*, denn ausgleichen könnte.

Solange die Wiener maassgebenden Kreise sich nicht überzeugen werden, dass die erste und hauptsächlichste Bedingung zur Lösung der Nationalitätenfrage die *Abgränzung der Völker* ist, solange werden auch alle Versuche mit Sprachengesetzen und alle föderalistischen Pläne scheitern.

Aber diese Abgrenzung kann nicht vorgenommen werden, solange der Dualismus besteht. Leider scheint es in Österreich keine Staatsmänner zu geben, die diesen Krebschaden der Monarchie zu erkennen und radical zu extirpieren vermöchten.

„Walachisirung und Rutenisirung“

Zu einer Zeit, wo alle Macht des Staates zur Magyarisirung ausgebeutet wird, beklagen sich magyarische Zeitungen über *Walachisirung* und *Rutenisirung* der kernmagyarischen Bevölkerung.

Der «*Hazánk*» sagt diesbezüglich, in einem die evangelische Organisation der Theissgegend behandelnden Artikel, wörtlich:

«Die evangelischen Geistlichen können ihren kirchlichen Pflichten nicht nachkommen, weil in den entlegeneren Dörfern die Gläubigen sich walachisiren und rutenisiren und somit vom Magyarismus abfallen.»

Der «*Hazánk*» mag ja Recht haben. Nur entsteht da die Frage: Wenn die Magyaren sich *rumänisiren* und *slavisiren*, und das bei den heutigen ausschliesslich

den Magyaren günstigen politischen Verhältnissen, — was kann die Ursache dieser eigentümlichen Erscheinung sein?

Offenbar keine andere als der Mangel an Lebensfähigkeit der magyarischen Rasse.

Da kann der Staat diese Rasse hegen und pflegen so viel er will, der Magyarismus bleibt doch nur eine Treibhaus-Pflanze, die von dem ersten Völkersturm zerknickt werden wird.

So stellt es sich wieder einmal heraus, dass die beliebte Behauptung der magyarischen (Schm)-*Hirlap's* von einer angeblichen «*Vermehrung*» der magyarischen Nationalität eitel Geflunker ist.

Die Magyaren sind ein alterndes, degenerirtes Volksthum, das seine Rolle bald ausgespielt haben wird.

Auf keinen Fall werden die Magyaren den Anprall der jungen, lebenskräftigen nicht-magyarischen Nationalitäten aushalten können, selbst wenn sie alle öffentlichen Schulen zu Kerkern umwandeln würden.

An die Leser

In den Ferial-Monaten, *Juli* und *August*, erscheint unsere Rundschau nur zweimal u. zw. *Sonntag*, den 14 August (n. Styls) und *Dienstag*, den 13 September (n. Styls).

Alle *Zuschriften* an die Redaction und Administration unserer Rundschau sind auch fernerhin an die gewöhnliche Adresse: *Bucarest, Strada Nouă, 3* zu richten.

INFORMAȚIUNI

CĂTRE CETITORI

Și în anul acesta, ca în anul trecut, revista noastră va apărea în lunile Iulie și August câte o singură dată în număr colectiv. Numărul de Iulie va apărea astfel Duminecă, două August, iar cel de August, Marti, prima Septembrie.

Corespondența cu redacțiunea și administrațiunea revistei este a se adresa și de aci încolo la sediul lor obicinuit: București, Strada Nouă 3.

CĂRȚI PRIMITE LA REDACȚIE

Arhiva, *Organul societății științifice și literare din Iași*. Director A. D. Xenopol. No. 5 și 6 (Maiu-Iunie).

Sumarul:

A. D. Xenopol. Părerii greșite asupra scopului Istoriei.

Dragomir Hurmuzescu. Metoda de cercetare și expuneri în științele fizice.

Rama. Maria Magdalena (legendă).

T. Aguletti. Tipul fisic hetean.

G. Bogdan Duică. Radu dela Afumați.

Dări de seamă:

Max Choublier. La question d'Orient (A. D. Xenopol).

Grig. I. Alexandrescu. Povestea lui Badea Traian (A. D. Xenopol).

L'Education en Angleterre par Max Leclerc (Valeriu Hulubeiu).

Documente:

Din Cronica lui David Chytray.

Notițe:

Cuvîntarea d-lui Xenopol dela 10 Maiu.

Notiță lămuritoare pentru biografia poetului N. Nicoleanu, de B. Iorgulescu.

O rectificare de genealogie, I. Tanoviceanu.

O notiță a d-lui A. D. Xenopol din Revue de géographie despre Ladislav Rethy.

Serbarea lui 10 Maiu la sate.

Forma îma de Gh. Ghibănescu.

A X-a aniversare a societății științifice și literare din Iași.

În zilele trecute a apărut în editura librăriei Leon Alcalay (București) o interesantă și obiectiv tratată broșură: «Despre contracte sau convențiuni (Obligațiuni) art. 942—1222, datorită d-lui Constantin A. Mușescu, absolvent al facultății de Drept din București.

Se aduce la cunoștința generală că contabilul revistei *Liga Română* anume George I. Filipovici însușindu-și dreptul de a semna chitanțe și primi sume de bani, abuzînd astfel de încrederea administrațiunii, a fost destituit din această funcțiune.

Liga însă nu suferă nici o pagubă de oare-ce domnul A. D. Florescu a acoperit suma găsită lipsă.

Comitetul Central.

*

În 21 Iunie n. s'a pertractat la judecătoria din Seliște procesul celor 12 tineri români de acolo, acușați pentru arborarea stindardelor tricolore române. în ziua de 3/15 Maiu.

Trei dintre tineri au fost achitați, constatîndu-se despre ei, că n'au luat parte la arborarea steagului; ceilalți, 9 au fost osîndiți la cîte 2 fl. amendă directă și alți 2 fl. amendă laterală, eventual cîte o zi închisoare.

Toți tinerii s'au prezentat la pertractare în-cinși cu brîne tricolore, iar unul dintre ei, Ioan Pascu, care a fost bătut de gendarmi în ziua de 3/15 Maiu, cînd a arborat steagul tricolor, mai avea la butonieră și o cocardă tricoloră. Judecătorul l'a provocat să lepede cocarda, el însă i a răspuns: «de ce să o lepad, căci totdeauna o port! Alt tînăr (Bucișanu) fiind întrebat, că de ce a arborat steagul, a răspuns: «Pentru că ziua de 3/15 Maiu este o zi însemnată pentru Români și a mai fost și jubileul de 50 de ani dela stingerea iobăgiei.» Toți ceilalți s'au alăturat la răspunsul acestuia. Peste tot, tinerii acușați s'au purtat brav și cu vrednicie.

*

Tribuna Poporului aduce știrea că ziarele primesc vestea telegrafică din *Cermeiu*, satul în care mai deună-zi pretorul *Kabdebo* confiscase steagul tricolor din biserica română — că acolo a fost pregătită pe ziua de 3 Iulie o revoluție a Românilor în frunte cu părintele Popovici în contra Maghiarilor și mai ales a lui *Kabdebo*, ca să-și răsbune pentru confiscarea steagului. În ziua de 3 Iulie era zi de tîrg și acest prilej Români ar fi intenționat a'l folosi pentru a vărsa sînge de Ungur. *Deșteptul* pretor însă le-a ghicit de timpuriu planul, a depeșat la Boroșineu, de unde a sosit îndată un *escadron de husari și 40 de gendarmi*. Văzînd aceasta, Valachimea cea doritoare de sînge (vérengoszándéku oláhság), împreună cu preotul lor au preferit să rămînă în liniște.

Astfel foile maghiare. Noi n'am primit nici o știre. Putem însă să deducem că pretorul *Kabdebo* e un om foarte fricos, și că se teme de urmările faptelor sale.